Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXI. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 26, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., sobota, 22. decembra (Dec. 22), 1928. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 300

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Wall Street bolj naklonjen Boliviji kot Paragvaju

Ta dežela je bogata na naravnih zakladih, posebno na olju.

New York, N. Y.—Naklonjenost Wall Streeta pokazuje, da so ameriški kapitalisti rajše vlagali svoj denar v podjetja v Boliviji. Ekonomičar Max Winkler ceni, da je ameriškega denarja vloženega v Boliviji 115 milijonov, v Paragvaju pa le petnajst milijonov dolarjev.

Interesi Wall Streeta se zrcalijo v trgovini velike gorske dežele, ki nosi ime po velikem osvoboditelju Latinske Amerike Simon Bolivarju. Trgovski promet Združenih držav v minolem letu je z Bolivijo znašal $10,250,000, s Paragvajem pa le $2,250,000. Pred petnajst leti je trgovski promet z Bolivijo znašal $2,000,000, s Paragvajem pa le tri sto tisoč dolarjev.

Ameriški kapitalisti so svojo pozornost obrnili na Bolivijo še le po svetovni vojni. Preje je bilo naloženega več francoskega kapitala. Na drugem mestu je vodil britski kapital, na tretjem je pa bil šele ameriški. Standard Oil kompanija v Boliviji, podružnica Standard Oil kompanije v New Jerseyju, je prva spoznala veliko vrednost v tej deželi. Leta 1921 je dobila 55 koncesij od vlade. Med temi koncesijami so koncesije za obratovanje železnic, tramvajev, telefonskih in brzojavnih naprav in drugih javnih potrebščin. Tudi Sinclair Oil kompanija je iskala koncesije v Boliviji. Nekateri privilegiji Standard Oil kompanije se raztezajo v pokrajino Gran Chaco, o kateri govore, da Rockefellerjeve preizkušnje igrajo največje oljne dogodovščine v zgodovini.

National Lead kompanija, Guggenheimi in S. R. Gracovi interesi in Minor C. Keith, ustanovitelj United Fruit kompanije se izredno zanimajo za glavne rudnike, v katerih se v Boliviji koplje cinkova ruda. Ameriški denar je torej naložen v bolivijanskih železnicah.

Na drugi strani pa vidimo, da so ameriške vloge v Paragvaju zelo majhne. Int'l. Products kompanija ima edina večje klavniško podjetje v tej deželi. Britski kapital je v prejšnjih letih izpodrinil ameriškega, ker se Paragvay nahaja blizo Argentinije, ki je središče britskega vpliva v Južni Ameriki.

Ljudje, ki študirajo mednarodne zadeve, vedo, da eljni vojni bacil in ameriško-britska mornariška tekma tvorita nevarnost za prihodnji spopad z orožjem. Zato je mejni spor med Bolivijo in Paragvajem izredne važnosti.

Trideset dinosavrov odkopanih.

Berlin, 21. dec. — Sven Anders Hedin, vodja švedske znanstvene ekspedicije v Zapadni Kitajski, poroča, da je našel okostja tridesetih dinosavrov iz jurske obe. Zanimiva najdba, prva te vrste, so trije mladiči, ki so ležali zraven ogromnega okostnjaka svoje matere. Zraven so bila tudi dinosavrova jajca. Fosili se računajo na preko sto milijonov let starosti.

Mladi roparji aretirani.

Chicago.—Policija je v četrtek aretirala štiri mlade fante—Ray Scotta, Albert Goldsteina, Lawrence Ogdena in Sol Deutscha—ki so na zaslišanju priznali, da so v zadnjih dveh mesecih vprizorili nad petdeset ropov v raznih krajih mesta. Mladi banditi so najrajše ropali male trgovine in gasolinske postaje.

Potres na Filipinih.

Manila, 21. dec. — Hud potresni sunek je včeraj zmajal otok Mindanao. Ena oseba je bila ubita in več ranjenih, ko se je podrlo več hiš.

Pennsylvania se izvila iz preiskave o kozakih

Distriktni pravdnik je hitro umaknil obtožbo. To je bila poteza, da se stvar ne dožene do konca.

Pittsburgh, Pa.—Pat Toohey in John Brophy, znana iz zadnje rudarske stavke, sta stala pred sodiščem. Obtožena sta bila, da sta ščuvala k nemirom. Njuna zagovornika sta bila Garfield Hays in Clarence Darrow, javni tožitelj je bil Gardiner, ki je priznal, da so dokazi za obtožbo pomanjkljivi. Predlagal je, da naj se obtožnica zavrže.

Hays je protestiral, da se obtožnica zavrže. Sodnik je ustregel javnemu tožitelju.

Hays in Clarence Darrow sta hotela kot zastopnika Unije za ameriške civilne svobodščine dognati stvar do konca, ako ima pensilvanska državna policija pravico postopati proti stavkarjem brezobzirno.

Toohey je bil obtožen, da je ščuval k nemirom že od zadnjega meseca marca, pa tudi policija ga je pretepla, ko je govoril rudarjem.

Izredno vesela božična povest

"Judež" oklofutal "Kristusa" in "Marija" je jokala, ko je prišla policija in aretirala "sveto družino."

Denver, Colo. — Kristus in njegov izdajalec Judež Iškarijot sta se stepla 20. decembra v tukajšnjem mestu in mati Marija, ki je seveda pomagala Kristusu, je tudi dobila par bunk tako, da je reva plakala, ko je prišla policija tega sveta in odpeljala celo "sveto družino" in Judeža na postajo.

Stvar je bila sledeča:

George in Adolph Fassnacht sta brata in glavna igralca v Freiburgovi pasijonski igri, ki se predvaja v mestnem avditoriju. Adolph ima vlogo Krista in George vlogo Judeža. Adolphova žena igra Marijo, Georgeva žena pa vlogo Magdalene. Omenjenega dne sta se brata nekaj sprla in končno je prišlo tako daleč, da je George vulgo Judež telebnil Adolpha vulgo Kristusa po glavi, ta pa ne bodi len je sunil Georga vulgo Judeža v trebuh. Adolphova žena vulgo Marija je planila po Judežu, dočim je Georgeva žena vulgo Magdalena klicala na pomoč. Med tepežem so razbili okno v pisarni avditorija.

Policija je izpustila Krista, Judeža in Marijo s pogojem, da plačajo razbito šipo.

Novi otoki odkriti na južnem tečaju.

Deception Island, Antarctica, 21. dec. — Kapitan Hubert Wilkins, vodja letalske ekspedicije na južni tečaj, katero je financiral ameriški časnikarski magnat Hearst, poroča, da je odkril šest novih otokov v obližju južnotečajskega kontinenta. Dognal je tudi, da je Grahamova zemlja ločena od tečajske celine z velikim kanalom ledu.

Spet en butlegar ustreljen.

Chicago.—Philip Lapaglia, znan butlegar na južni strani mesta, je bil v četrtek ustreljen, ko je s Petrom Mirandom sedel v avtomobilu pred hišo na 2123 Ogden ave. Mirando je povedal policiji, da sta se dva moška pripeljala mimo v avtomobilu, ki sta porinila njega na stran in oddala par krogel iz revolverja na Lapaglia ter potem hitro odbrzela v avtomobilu.

Kelloggov mirovni pakt in mornarična predloga

Coolidge je siguren, da se zgodi oboje.

Washington, D. C.—Predsednik Coolidge se čuti sigurnim, da bo Kelloggova pogodba zoper vojskovanja sprejeta v senatu brez pridržkov ali pojasnjevalnih resolucij, kot jo je predlagal senator Moses in jo je podpiral senator Reed iz Missourija.

Ravnotako je pa prepričan, da bo senat odobril z veliko večino in po kratki debati predlogo, ki dovoljuje $274,000,000 za ameriško mornarico. S tem denarjem se zgradi petnajst križarjev in ena ladja za prevažanje letal.

Tej predlogi nasprotujejo pacifisti, ki menijo, da ameriški pakt pomeni ponudbo za svetovno razorožitev.

Predlogo zagovarjajo elementi, ki so naklonjeni veliki mornarici. Ta element vidi v pogodbi grožnjo za bodoča dovoljenja za vojskovanje.

Obe strani priznata vrednost Kelloggovega pakta kot sredstva za znižanje vojnega pripravljanja. Obe strani menita, ako bo mornariška predloga sprejeta pred ratificiranjem Kelloggovega pakta, da pakt izgubi moralno moč v Evropi.

Vstaški napadi na Kabul odbiti

Armada verskih rebelev šteje 6000 mož, pravijo v Moskvi.

Moskva, 21. dec. — Leonard Stark, sovjetski poslanik v Kabulu, poroča zunanjemu uradu v Moskvi, da se je napad afganskih vstašev na Kabul izjalovil. Kraljeve čete so odbile vse napade in v mestu je mir.

Vstaške čete so prišle iz Jalabada in štejejo približno 6000 mož. Prvi napad na Kabul je bil izvršen 14. decembra in rebeli so osvojili predmestja na severni strani in vojaško bolnišnico na hribu Bagibala z ondotnimi fortifikacijami in skladišči streliva vred. Okorajženi vstaši so drugi dan spet napadli in prodrli v mesto do italijanskega misijonišča, toda dlje niso mogli. Protinapad vladnih čet jih je pognal nazaj do prvih postojank. V pondeljek in torek so vladne čete v energičnem protinapadu, pri katerem je sodelovala artiljerija in zračna flota, izgnale rebele iz predmestij ter jih vrgle daleč proč od mesta.

Prvi zimski dan res zimski.

Chicago. — Včeraj je prišla zima — oficijelno in aktualno. V koledarju je bil zaznamovan najkrajši dan z najdaljšo nočjo in odslej bodo dnevi naraščali, vremenski biro pa je zaznamoval najmrzlejši dan v tem letu od lanske zime. Iz Kanade se je privalil mrzel val, ki je pognal temperaturo nedaleč od ničle. Po severozapadu so imeli mraz pod ničlo. Obenem smo dobili tenko skorjo snega — da bo ustreženo onim, ki po stari tradiciji hočejo imeti bel božič.

Trije dijaki utonili.

Nunica, Mich., 21. dec.—Trije dijaki iz Albion kolegija so včeraj utonili, ko se je avtomobil, v katerem so se vozili proti domu na počitnice, v velikem snežnem viharju prevrnil v cestni jarek, ki je bil napolnjen z vodo.

Zrtev steklega psa.

Indianapolis, Ind. — Petnajstletni Joseph Small, ki ga je pred par dnevi ugriznil stekel pes, je v četrtek umrl v tukajšnji mestni bolnišnici. Zdravniška pomoč je bila prepozna.

Železniški delavec ubit.

Chicago.—Joseph Sax, železniški zavirač, je bil v četrtek ubit, ko je padel pod voz tovornega vlaka blizu Franklin Parka.

KOMPANIJSKE POTEZE ZNIŽAVANJA PLAČ

Kompanija ima tudi svoj blagostanjski department.

New York, N. Y.—Iz tovarne Continental Motors kompanije v Muskegonu, Mich., prihajajo vesti o utrgavanju zaslužka po najnovejših metodah, ki se uvajajo v avtni industriji. Avtni delavci imenujejo to metodo "puljenje zob brez bolečin."

Kompanija predlaga delavcem, ako žele zaslužiti 55 centov na uro, da naj sprejmejo mezdo po 45 centov na uro, ostalo pa dobe v bonusu, ki povzroči, da bo njih mezda 65 do 75 centov na uro. Prve tedne delavci res dobe po 60 centov na uro. Nato pa čimdalje manj, tako da nazadnje zaslužijo pa samo po 45 centov na uro. Upreti se ne more nihče, kajti delavci niso organizirani. Te metode so bile uvedene v departmentu 31., v katerem so bile mezde znižane od 55 centov na uro na 42 in ½.

Druga metoda za zniževanje mezde je, da je delavec začasno odslovljen in ostane odslovljen, dokler ni pri volji sprejeti delo za vsako mezdo, ki se mu ponudi. Kompanija se na ta način prepriča, s kako majhno vsoto lahko delavec životari, čeprav zasluži samo deset do dvanajst dolarjev na teden.

Kompanija meni, zakaj bi mu plačevali po dvajset dolarjev na teden, ako lahko životari z deset dolarji na teden? In tako se njegova mezda utrguje, ko prične delati po šest dni v tednu, da ni višja kot je bila, ko je delal po tri dni v tednu.

Continental Motors kompanija ima tudi svoj blagostanjski department. Neki bivši muskegonski policaj mu načeluje. Njegova naloga je, da izsledi vsakega delavca, ki malo radikalno misli. Kako ta blagostanjski department učinkuje, pove govorica, ki kroži po tovarni.

Blagostanjski department je prejel poročilo, da je neki delavec bolan in brez sredstev. Preiskovalca so poslali na njegov dom in ta je rekel, ko se je vrnil: "Ta bolnik ne potrebuje nobene podpore. Videl sem premikati enega izmed njegovih prstov."

Tovarne se množe v Chicagu

Mezde tovarniških delavcev pa zelo slabo napredujejo.

Chicago.—V letu 1927 je bilo v Chicagu 9886 tovaren, medtem ko je bilo leta 1925, torej pred dvema letoma, 9112 tovarniških podjetij.

Povprečna mezda tovarniškega delavca je bila v letu 1925 $15.23, v letu 1927 je pa bila $15.43.

Povprečne cene življenjskih potrebščin so bile osem odstotkov nižje v prejšnjem letu kakor pred dvema letoma.

Te številke sta objavila vladni trgovski department in čikaška trgovska zbornica.

Nesreča pri delu.

Chicago.—Fred Bateman, star 30 let, je v četrtek padel z dvajsetega nadstropja poslopja Foreman National banke, ki ga gradijo na 33 N. La Salle cesti. Prizor, ko je delavec priletel na cesto, je videlo več sto ljudi.

Rop v banki.

Clinton, Ind., 21. dec.—Pet banditov je včeraj vstopilo v tukajšnjo Narodno banko, kjer so z orožjem ustrahovali uslužbence, pograbili $25,000 in pobegnili v avtomobilu v smeri proti Chicagu.

"Nič novega" z južne-ameriške fronte

Konflikt končan, pravi Kellogg. Paragvajske podrobnosti o bitki.

Washington, D. C., 21. dec.—Poročila iz La Paza in Asunciona se glase, da ni "nič novega" iz sporne pokrajine Gran Chaco.

Državni tajnik Kellogg, ki vodi konferenco Panameriške unije, je dejal danes, da je prepričan, da je minila vsaka nevarnost vojne v Južni Ameriki. Bolivija in Paraguay še nista sporočili, pod kakimi pogoji sta pripravljeni prepustiti sporno zadevo panameriški konferenci v rešitev, vendar pa ni v krogih konference nobenega dvoma več, da se zadeva izravna mirnim potom.

Spravni odbor je včeraj kabliral obema republikama noto, ki vsebuje daljšo vrsto vprašanj, na katera želi čim hitrejše odgovore. Posredovalno akcijo vodi Kellogg v imenu Združenih držav, toda v akciji sodelujejo vse vodilne južnoameriške vlade.

Asuncion, Paraguay, 21. dec. — Vojni minister paragvajske vlade je objavil detajlirano poročilo o krvavem konfliktu na bolivijski meji, obenem pa obsoja poročilo bolivijske vlade, katera zanika, da so Bolivijci začeli napad. Paragvajsko poročilo se glasi, da so bolivijske čete prve napadle. V spopadih 14. in 15. decembra je bilo ubitih šest pešcev in dva konjenika na paragvajski strani, dočim so bile bolivijske izgube veliko večje.

Kako se gode "čudeži" v Ameriki

Evangelist, ki ga je Aimee 'ozdravila" slepote, obsojen v zapor.

Los Angeles, Cal. — Reverend Arthur B. Arnold Jr., pridigar Pentacostal cerkve v Huntingtonu, Cal., je bil 20. t. m. obsojen v zapor od enega do pet let, ker je menjal ničvredne čeke in sleparil vernike s "čudeži." Arnold, ki je 23 let pridigaril, je priznal pred sodiščem, da je pet let igral vlogo slepca, nakar ga je znana evangelistinja Aimee Semple McPherson "ozdravila slepote" v svojem templu vpričo velike množice vernikov. Za to uslugo, ki jo je naredil evangelistinji, ga je Aimee povzdignila v "apostola" Angelus templa.

Eksplozija plina v Londonu.

London, 21. dec.—Včeraj se je pripetila nenavadna eksplozija v poduličnih plinovih cevih, ki je deloma razdejala ulico v bloomsburyskem distriktu Londona. Deset oseb je bilo težko ranjenih in pet omamljenih vsled plina. Gmotna škoda je velika.

Anglija podpisala pakt s Kitajsko.

Šangaj, 21. dec. — Angleška vlada je včeraj podpisala pogodbo, s katero daje kitajski nacionalistični vladi carinsko avtonomijo. S tem činom je Velika Britanija formalno priznala novi kitajski režim.

Morilec učiteljice obsojen v dosmrtno ječo.

Stanton, Mich.—Petnajstletni Jimmie Deacons, ki je iz maščevanja pred par tedni umoril svojo bivšo učiteljico, Flossie Carter, je bil v četrtek na tukajšnjem sodišču obsojen v dosmrtno ječo v državni kaznilnici.

Truplo moškega najdeno.

Cleveland, O.—Truplo neznanega moškega, ki je bilo brez glave, je v četrtek našla policija v neki zakotni ulici. Moški je imel na sebi boljšo obleko, toda policiji se še ni posrečilo ugotoviti njegovo identiteto.

BOŽIČNA NADLOGA DELAVK V TRGOVINI

Določbe za zaščito delavk v državi New York niso veljavne v dnevih pred božičem za trgovska podjetja.

New York, N. Y.—Država New York ima v svojem zakoniku zaščito za delavke. Ima takozvani 48-urni tedenski delavnik, ki se lahko za delavke v tovarnah raztegne na eden in petdeset ur dela v tednu. Ampak postava ima izjemo za dneve pred božičem, kajti zakon pravi, da je veljaven za trgovska podjetja z izjemo od dne 18. decembra do prihodnjega 24. decembra, to je do božiča.

Podjetnik lahko v teh dnevih pusti svoje delavke delati poljubno, ne da bi kršil zakon.

Ko se je poročevalec Federaliziranega tiska pahajal v trgovini Wanamakerja, je slišal, kako se je prodajalka pritožila rekoč: "Res čudo je, da nam ne zapovedo delati tudi na božič. Plačajo nas za čezurno delo, pa kako? Plačano dobimo navadno mezdo. Navadna mezda je deset dolarjev na teden in majhna provizija od prodanega blaga. Za izgubo časa ni nobene odškodnine."

Neka druga prodajalka je pripomnila: "Saj še časa ni, da bi človek v miru in pošteno obedoval. Tu smo več kot dvanajst ur na dan in komaj deset minut je za obed in deset za večerjo. Tako sem trudna, da ne bom poznala praznika, ko pride. Na božič bom ostala ves dan v postelji. Da, prodajalna bo odprta tudi v pondeljek na sveti večer."

Woolworthove prodajalne so odprte vsak dan čez deveto uro do božiča. Prodajalke so ves dan na nogah v zatohlem in dušljivem zraku. Delavke, ki so dobile službo za sezono o božiču, bodo zopet odslovljene po božiču.

"Me potrebujemo počitka, ali počitek ni počitek, ako nimaš denarja," se je oglasila neka druga prodajalka in odhitela k odjemalki, ki je pričela izbirati robce.

RAVNANJE Z VOJNIMI VETERANI RAZGALJENO.

Onim, ki protestirajo, groze z umobolnico.

New York, N. Y.—Organizacija veteranov tujezemskih vojn razgalja v svojem poročilu o preiskavi zvezne veteranske bolnišnice štev. 98 v Castle Pointu, N. Y., kako se ravna z veterani, ki so bolni na pljučah. Oni ne žive v dosti boljših razmerah, kot oni, ki trpe zaradi zavednega odpora proti vojni in ki niso videli potrebe se vojskovati za ohranitev sveta za demokracijo.

Veteranska organizacija pravi, da štiri sto tuberkuloznih veteranov živi v razmerah, proti katerim bi še pes protestiral. Okna niso bila umita devet mesecev. Stene so umazane, mreže na oknih so prepredene s pajčevino, stranišča so umazana in veterani so primorani uživati hrano, ki ni za rekonvalescente. Tistim, ki protestirajo proti takim razmeram, pa groze, da jih transferirajo v umobolnico.

Mehika kupi 44 letal.

Mexico City, 21. dec. — "El Universal" poroča, da vlada namerava kupiti v inozemstvu 44 aeroplanov za armado prihodnji mesec. Štirinajst bo naročenih v Združenih državah, drugi pa v Angliji, Franciji in Španiji.

Lloyd George bolan.

London, 21. dec. — David Lloyd George, bivši premijer za časa vojne, je zbolel. Trese ga mrzlica.

Rudarji v Angliji porinjeni v druga dela

375,000 rudarskih delavcev prestavljenih v druge industrije in na farme.

London, 21. dec. — Premijer Stanley Baldwin je včeraj poročal v zbornici o tragičnem položaju rudarjev v Angliji. Rekel je, da je vlada začela preseljevati brezposelne rudarje v druge kraje in druge industrije, ker smatra, da je to — edina odpomoč.

V ta namen je vlada potrošila poldrugi milijon dolarjev, da namreč "ublaži bedo" v rudarskih družinah in preseli družine drugam, kjer bodo rudarji našli drugo delo kot tovarniški ali poljedelski delavci.

Baldwin je rekel, da je bilo 15,000 rudarjev upokojenih pri drugem delu v zadnjih štirih mesecih; v zadnjih štirih letih so razne industrije absorbirale 360,000 drugih bivših rudarjev. Največ rudarjev je bilo potianjenih na farme in od teh je bilo 10,000 poslanih v Kanado in Avstralijo. Prihodnjo spomlad nameravajo poslati še tisoče drugih v prekomorske dominijone.

To znači, da bo nekdaj velika in močna organizacija rudarjev v Angliji popolnoma razbita in rudarji, ki so tvorili jedro revolucijonarnega delavstva na Angleškem, bodo razpršeni po vsem britskem svetu.

Papež dobil svoje državo?

Vest se glasi, da mu je Mussolini dal kos ozemlja z Vatikanom in 50 milijonov.

Rim, 21. dec. — Tukaj poročajo, da papež Pij XI. izda še te dni božično enciklico, v kateri formalno naznani, da je "rimsko vprašanje" rešeno. To vprašanje datira od leta 1870, ko je Garibaldi vzel papežu Rim in zedinil vse italijanske države pod enim monarhom.

Rimsko vprašanje sta rešila Mussolini in papež na ta način, da papež dobi nazaj košček Rima in 50 milijonov dolarjev odškodnine. S tem papež spet postane posvetni suveren ali vladar svojega lastnega teritorija, ki bo obsegal vatikansko palačo z vrtovi in cerkvijo sv. Petra vred, dalje vilo Gabrielli na severni strani in večji kos sveta na južni in zapadni strani. V tem ozemlju so uključena posestva, ki so jih kupili in poklonili papežu ameriški Kolumbovi vitezi in pavlisti ter španske nune. Stari šentpetrski kolodvor na progi Roma-Viterdo, bo odslej papeževa postaja na meji njegove nove države.

Kakor poročajo, sta pogodbo sestavila Francesco Pacelli, papeški advokat in brat nemškega nuncija in Domenico Barone, Mussolinijev državni kancelar.

Japonski budget, največji v zgodovini.

Tokio, 21. dec. — Novi japonski budget je največji v zgodovini te dežele. Budget za fiskalno leto 1929-30 znaša 1,753,000,000 jenov (približno $806,380,000). Za armado je določenih 232 milijonov jenov, sedem milijonov več kot v prejšnjem letu in za bojno mornarico 268 milijonov jenov, blizu šest milijonov več kot letos.

Blagoslovljen zakon.

Washington, D. C.—Žena Robert C. Robeyja je te dni obdarila svojega moža z dvojčki. To je že četrti par dvojčkov, ki so bili rojeni v zadnjih sedmih letih.

Požar v tovarni.

Chicago.—V tovarni W. Horn Structural Iron Works, 336 N. Leavitt st., je v četrtek iz neznanega vzroka nastal ogenj, ki je napravil škode za sto tisoč dolarjev.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va-mje s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KONCEM TEDNA.

Zagovorniki uživanja opojnih pijač in zagovorniki prohibicije so se spopadli v kongresu. Protiprohibičniki so se hoteli prepričati, ako je prohibičnikom res do tega, da se odpravi uživanje opojnih pijač s prohibicijo v Ameriki. V ta namen so zagovarjali, da se dovoli tako velika vsota za izvedenje prohibicije, da se res napravi resen poizkus za uvedenje prohibicije. Ali glej ga zlomka, navdušeni prohibičniki niso hoteli nič slišati o tem. Za protiprohibičnike je bil to velik špas in deklamirali so s patosom, da so za to, da se zakoni, ki so v veljavi, spolnjujejo. Njih govori so spravljali zagovornike prohibicije v veliko zadrego, a ko je prišlo do odločilnega glasovanja, so nekateri glasovali proti veliki vsoti denarja za izvedenje prohibicije. Od teh ni bilo pričakovati, da glasujejo za nekaj, kar dokaže jasno, da je prohibicija velika zmota.

Prohibičniki so pokazali, da jim je prohibicija z butlegarji in vsemi nižinskimi pritiklinami všeč, in da njih jezik pripoveduje nekaj drugega, kot mislijo njih možgani.

Prohibicija prinese še marsikatero presenečenje, preden bo ljudstvo tako močno zahtevalo odpravo tega spaka, da se postavodajci ne bodo mogli več upirati ljudski zahtevi. Dotlej pa pomeni biti prohibičnik: Uživati na skrivaj opojne pijače, javno pa zahtevati, da se uživanje opojnih pijač prepove.

Butlegarska industrija bo torej še nadalje procvitala, dokler bodo butlegarji živeli v prijateljstvu s fanatiki.

* * *

Ni dolgo tega, ko je umrl profesor Aleksander A. Maksimov, svetovna avtoriteta v krvi. Okolnosti, v katerih so našli mrtvega profesorja, so govorile, da je najbrž izvršil samomor. Ali čikaški dnevniki so znali vest za javnost tako fino pripraviti, da ni bilo čitati nič odločnega v nji: ali je bil samomor ali je nekdanji carski profesor umrl naravne smrti. Zdaj je pa njegova sestra gdčna. Klavdija, stara 58 let, izvršila samomor s plinom. Zapustila je pisma, ki mečejo zelo čudno luč na ustanove v kapitalistični človeški družbi in ki so kontrolirane od kapitalistov samih ali pa njih zaupnikov.

V nekem pismu pravi, da naj jo pokopljejo na Potterjevem pokopališču, to je na pokopališču siromakov.

Maksimov je bil do leta 1922 v Sovjetski Rusiji. Zbežal je prek Finskega zaliva in po ledu iz Sovjetske Rusije. Na tem begu sta ga spremljala njegova žena in njegova sestra Klavdija. Maksimov je bil bogat v Rusiji, ampak reven je bil kot cerkvena miš, ko je pribežal na Švedsko, kajti svoje premoženje je pustil v Sovjetski Rusiji.

Profesor Maksimov je pribežal v Chicago. Kot znanstvenik na glasu je takoj dobil službo profesorja na čikaški univerzi. Sestra njegova je bila njegova asistentka v njegovem laboratoriju. Plače ameriških profesorjev niso sijajne.

Toda Maksimov in njegova sestra nista našla tiste sreče v deželi najbolj razvitega kapitalizma, o kateri sta sanjala, dokler nista poznala Amerike.

Maksimovi so pripadali k ruski aristokraciji. Dr. Maksimov je zavzemal v ruski carski armadi visoko dostojanstvo. Na carski vojaški akademiji medicine je bil profesor histologije. Sovjeti so želeli, da Maksimov ostane v Rusiji in njegova znanost ostane plodonosna za človeštvo. Njemu se novi režim ni dopadel in je pobegnil iz Rusije.

Njegova žena obdržava plesno šolo. V Rusiji je bila priznana umetnica v plesu.

Tak je konec znanstvenika in njegove sestre, ki je živela za znanost in pomagala svojemu bratu pri znanstvenih raziskovanjih. V kapitalistični človeški družbi šteje nekaj le denar. Človek, ki je bogat, pa magari, ako je največji "gumpec" na svetu, ta je veljak, ker si lahko kupi vse—tudi znanost. Ako bi Maksimov bolj gledal v Ameriki na zbiranje in osredotočenje bogastva, bi mogoče še živel s svojo sestro vred, tako je pa bilo treba oditi k veliki armadi, pri kateri so vsi enaki: siromaki in bogatini.

S strahom se bodo spominjali bodoči rodovi, ko bo kapitalizem že odpravljen, kapitalistične človeške družbe in se veselili, da ta gospodarski nauk z vsemi njegovimi zli ni več uveljavljen v človeški družbi.

VESTI IZ NASELBIN

Izobrazba in mi.

Glencoe, Ohio.—Biti na premogarski stavki ali izprtju enaindvajset mesecev, je pač dolgo; v tej dobi imamo dovolj časa razmišljevati o delavskem položaju in o naših razmerah. Čim bolj človek proučava in premišljuje sedanjo situacijo, tem bolj mu sili v ospredje pomen izobrazbe z ozirom na človeka-delavca.

Človek brez vsake izobrazbe ima živalsko naturo in dobiti ga je kaj lahko za vsako nekoristno delo. Občuj s takšnim človekom, ki mu je izobrazba deveta briga, pa se skregata pri prvih besedah, ker ti bo zabrusil, da več ve kot ti, četudi on ne čita "cajteng" in ne knjig. Kaj boš ti s tvojimi "cajtengami" in bukvami, ki samo lažejo! Takšnih modrijanov, ki jih je v naselbinah polno, se je treba izogibati, da te ne okužijo, ker jih ni mogoče spreobrniti. Pri društvih so velika cokla napredku. Ako je človek v stranki in plačuje za izobrazbo, ga takšni modrijani napadajo povsod, koder ga le morejo, češ, si mislijo, če bi nam ta ne silil tiste neumnosti, bi bilo vse boljše v naselbini.

Pokazalo pa se je že v naselbinah, kjer ima večino na strani naš napredni element, ki stremi za tem, da se ljudstvo izobrazi, da so take naselbine v resnici napredne in med njimi vlada sloga, da se s temi dokazi kalilcem sloge lahko jezik zaveže.

V ta namen je sklicana konferenca klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ za vzhodni Ohijo in zapadni del W. Virginije, ki se bo vršila dne 30. decembra t. l. v Bridgeportu, O., v dvorani Boydsville ob 10. dopoldne.

Pridite vsi na to konferenco, kateri ste za izobrazbo. Društva in klubi so bili še posebej povabljeni. Društva, ki žele poslati svoje zastopnike na to konferenco v imenu Izobraževalne akcije, so vabljena, da jih pošljejo na predvečer konference, ko priredi klub št. 11 JSZ predstavo in ples.

Na svidenje na konferenci!

Nace Žlemberger.

Odmev na Vičičeve "Vtise."

Harwick, Pa. — Dolgi zimski večeri so me privedli do mojega prvega dopisa v Prosveti. Kot po navadi, sem tudi pred par dnevi vzela list Prosveto v roké in ga pričela čitati. Ko pogledam na drugo stran, vidim pod naslovom "Moji vtisi iz domovine" dolg opis raznih slovenskih krajev. Čitala sem dalje in v 204. številki Prosvete sem čitala opis Vrhnike. Pri tem pismu sem se pomudila, kajti opisuje moj rojstni kraj. Srečo mi je srce veselo bilo, kajti spis me je spominjal na moj ljubi rojstni kraj. Tako mislim, da se je tudi marsikateremu tu živečemu Vrhničanu zahotelo po Vrhniki, ko je čital omenjeni spis.

Pisec omenja tudi rojstno hišo Cankarja, našega največjega pisatelja. Skoro bi človek ne mogel omeniti Vrhnike, ne da bi omenil tudi pokojnega Ivana, katerega rojstna hiša mi je prav dobro znana. Njegov oče je bil krojač, mati pa pohlevna in skrbna gospodinja. Spominjam se Ivana, ko je z mojim bratom pohajal domačo ljudsko šolo, jaz sem pa pozneje v isto šolo hodila z njegovo sestrico Francko, za katero pa ne vem, dali je mrtva ali živa.

Tudi sv. Trojice se je spomnil pisec, kjer smo navadno imeli poredni šolarji mnogo veselja in zabave. Oh, kako lepo smo znali pesem o sv. Alojziju! Občani so nas zelo radi poslušali, ko smo peli kot angelci. Srečni in zadovoljni smo dva po dva korakali in se pogovarjali koliko češenj bo vsak dobil. Nekateri smo mogli deklamirati na odru, kar je bilo bolj neprijetno. Naj navedem mojo deklamacijo, ki je ne bom nikdar pozabila:

"Ime mi je Ana, nič nisem zaspana, in kuhati znam. Ko dvanajst zaklenka, je dobra pečenka — na mizo jo dam."

Ni sicer bila dolga, a je občinstvo vseeno zelo razveselila. Kajpak sem se malo prestrašila občinstva pred menoj, ko pa mi so prišle češnje na misel, katere sem imela dobiti, če se mi bo deklamacija "posrečila," pa sem se vzravnala in razveselila, da sem besede srečno iz ust spravila. No, češnje sem kaj rada zobala.

Pri nas smo tudi imeli neko kapelico z razpelom Križanega, in vsak šolarček je moral po golih kolenih nič manj kot trikrat okrog njega. Radovedna sem, če imajo na Vrhniki še te navade, ali če so že kaj bolj pametni. Upam, da so.

Naj tudi povem, da ima Vrhnika lep izvir vode, ki se ji pravi Ljubljanica. Od nas proti Ljubljani je lep sprehod, ki se imenuje 'Močilnik.' Tam je bila slika sv. Antona, v cerkvici pa zvon, katerega so hodila pritegovat dekleta in tudi fantje za srečen zakonski stan. Zraven pa je bil tudi nabiralnik, v katerega so prosilci metali denar. Večkrat sem šla skozi Močilnik, a nisem imela časa zvoniti.

Da se moj prvi dopis preveč ne zavleče, končujem in upam, da se še kdo drugi oglasi. Obenem pa želim, da bi Anton Vičič nadaljeval s svojimi opisi naših lepih krajev, kajti naše rojake zanima na splošno. Želeli bi tudi, da se naša znanka mrs. Frances Sinkovec večkrat oglasi v Prosveti, ker njeni dopisi se mi dopadejo in so poučljivi. Večkrat sem že čitala dopise od rojakov iz Vrhnike, pa nikdar ni bilo pod nobenim dopisom naslova. Tako sem svoječasno čitala dopis o smrti Tineta Kaučiča. Jože Dolenc in John Stržinar sta se tudi že oglasila z dopisi, pa brez naslova.

Voščim vsem Vrhničanom vesele božične praznike in srečno novo leto; enako onim iz Verda in Mirke, kjer smo se skupaj veselili kot otroci. Ako mi kdo želi pisati, naj se posluži tega-le naslova:

Marija Kelhar, Bor 6, Harwick, Pa.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

John Hren, Cleveland: Vaša pesem je predolga in preveč vsestranska, da bi jo mogli objaviti. Ugodimo Vam pa z eno kitico, ki se nam zdi najboljša in je lahko zase zaključena:

Jaz ne bi pisal teh vrstic,
če v srcu ne bi bil srdit.
Slovan ima zadosti zemlje,
doma pa je na tujem . . .

Omejite se na eno samo idejo in na kratkost, pa pojde ščasoma. Pozdrav.

Omnalinda, Pa. — I. M. — Izročilo se je gl. upravnemu odboru, da se stvar preišče. Pozdrav!

KONGRESNIK OŽIGOSAL MELLONA.

Preostanka, o katerim je govoril Coolidge, ne bo v zvezni blagajni.

Washington, D. C.—Kongresnik John Garner, demokrat iz Texasa, je v svojem govoru v nižji zbornici ostro napadal zakladniškega tajnika Mellona.

Garner je obtožil Mellona, da je namenoma izdal napačno poročilo, ki je dovedlo predsednika Coolidga, da je verjel in tudi javno izjavil, da bo v tem letu 37 milijonov prebitka v zvezni blagajni, akoprav je vedel, da bodo davčna povračila, katere je bil kongres že odredil, spremenila prebitek v deficit, ki bo dosegel vsoto $50,000,000.

Kongresnik Garner je nadalje izjavil, da je zakladniški department izdal velike vsote denarja kot povračila davkov korporacijam takoj po volitvah. Dejal je, da je samo United States Steel korporacija prejela $15,500,000.

Letalec se ubil.

Huron, O., 21. dec. — Leo McGinn, poštni letalec, se je včeraj ubil, ko je v snežnem viharju zadel ob vrh strehe nekega poslopja v sredini mesta.

Ko je zadel ob streho, je eksplodiral gasolin, kar je zanetilo ogenj v poslopju.

Kako so Rusi rešili spolno vprašanje

Profesor kijevske univerze, Paše-Ozerski, je obdržal dne 13. novembra na Dunaju v društvu socijalnodemokratičnih zdravnikov, pod predsedstvom docenta Dr. Friedjunga, zelo poučno predavanje o sovjetski zakonodaji z ozirom na spolno življenje.

Temelj ruskega kazenskega zakonika je: ne sme se kaznovati radi kazni, temveč družba se mora zaščititi pred gotovimi socijal. škodljivimi dejanji. Zato lahko moderna zakonodaja mnogo slučajev, ki se po meščanski zakonodaji zasledujejo kot zločin, kot zasebno zadevo prizadetih prezre.

Zasledovanje radi zakonolomstva v sovjetski Rusiji več ne eksistira. Država poseže v razmerje med možem in ženo samo tedaj, če je v nevarnosti osebna svoboda ali pa premoženje enega izmed obeh delov. Pravni razloček med takozvanim divjim in registriranim zakonom istotako ne obstoji. Oba sta popolnoma enakopravna. Posebno je skrbljeno za vzgojo otrok, ne glede, ali so rojeni iz divjega ali registriran. zakona. Zapostavljanje in beda nezakonskih otrok je v Rusiji nepoznano. Krvoskrunstvo se v Rusiji ne kaznuje, ker se zakonodaja še ni prepričala, da bi bili otroci, spočeti v sorodstvu, duševno ali telesno manj vredni.

Sodomija (občevanje z živalmi) se kazensko ne zasleduje, temveč se kot duševno obolenje izroča slučaj v oskrbo psihologom in zdravnikom.

Homoseksualnost (istospolnost, spolno občevanje med istim spolom) se istotako kazensko ne zasleduje. Če je tak slučaj telesni ali duševni defekt, povzročen od zunaj, potem se obravnava in leči kot bolezen, če pa odgovarja to naravni prirojenosti dotičnika, potem pa nima država nobene pravice se v slučaj vmešavati. Zakon ščiti samo pred zlorabo mladine, ki še ni spolno dozorela in pa pred posilstvom.

Tudi proti osebam, ki se prostituirajo, zakon ne nastopa, pač pa proti prostituciji. To je naziranje ruske zakonodaje o tem ostanku kapitalističnega družabnega reda. Pomagači prostitucije, kuplerji in lastniki bordelov, se brezobzirno zasledujejo, prostituirani se pa skušajo s posebnimi skrbstvenimi inštitucijami rešiti.

Prekinjenje nosečnosti v Rusiji ni kaznjivo pod pogojem, da se izvršilo po zdravniku-strokovnjaku z odgovarjajočo opreznostjo. V splošnem se zahteva, da nosečnost še ni prekoračila treh mesecev in da se potreba prekinjenja prizna v posebni ženski komisiji, v prisotnosti uradnega zdravnika.

Posebno stroge so pa kazni, ki naj osigurajo varstvo spolno nezrele mladine pred posilstvom in nravnim propadanjem.

Predavanje je vzbudilo v krogih dunajskih naprednih zdravnikov, kjer se zlasti profesor Tandler bori za ista načela, veliko zanimanje.

SPORAZUM V ILLINOISU REŠIL RUDARSKO ORGANIZACIJO.

Tako izjavlja tajnik dvanajstega distrikta rudarske organizacije.

Belleville, Ill.—Rudarji so obdržavali velik shod v tukajšnjem mestu. Na tem shodu sta govorila Walter Nesbit in Harry Fishwick, tajnik in predsednik dvajsetega distrikta rudarske organizacije, in drugi. Nesbit je ob tej priliki rekel, da je bila cela rudarska unija rešena v trenotku, ko je dvanajsti distrikt pristal na znižanje mezde s $7.50 na $6.10. Rudarji v Pennsylvaniji in državi Ohio večinoma niso organizirani.

"Veliko premogovniških illinojskih podjetnikov je bilo bojevitih," je rekel Nesbit. "Naša gospodarska moč je bila oslabljena. Stavka v Illinoisu ni pomenila nič. Pritožbe so bile povsod in nikjer izravnane. Stroji so prihajali in mi jih nismo mogli preprečiti. Pravo življenje unije je bilo v nevarnosti. Umaknili smo se, toda organizacija je še zmerom tukaj." Da, organizacija je več vredna kot pa mezdna lestvica.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Preveč krika.

Krik v listih o influenci je vsekakor malo pretiran. Najbrž ni toliko bolnikov na tej bolezni kolikor jih naštevajo.

V zimskem času je malo ljudi, ki bi ne bili včasi prehlajeni. Dosti možakov in gospodičen je tudi izkrokanih. Letošnja ogromna vinska letina je kriva, da marsikdo zaspi s čevlji na nogah in brez blazine pod glavo, da ne govorim o odeji. Posledica: Prehlad via maček.

Vse to ni nič. Prehlajenci se kmalu skurirajo po receptu klin s klinom pa so all right. Če pa kdo kriči o influenci, je naravno, da vsak drugi "krokar" in "krokarica" misli, da ima influenco — in hajd zdravnika v hišo. Sicer zdravnik ne škodi, razen da z lekarnarjem vred odnese pet ali deset dolarjev. Imamo pa — hvala Jehovi — jednoto, ki vse to povrne.

Tako je krik o influenci najbolj udaril jednoto. Jednota je vselej "goat".

Najboljše zdravilo proti vsaki influenci, krivi in pravi, je dosti kisika v žilah, svežega kisika. Odprite okna in prezračite sobe! Kisik je življenje. Nobeno živo bitje ne živi tri minute brez kisika. Največ kisika za ljudi je v svežem zraku. Skrbite za zrak! In manj korakajte, mili bratje in sestre! Na influenco pa pozabite!

Srečen božič v Jugoslaviji.

Ste čitali v "Prosveti" imenitno novico iz Belgrada o "ohceti" v Mitrovici?

Svatba v kmetski hiši je jala devet dni in devet noči lo je 2700 svatov, za kater bilo zaklanih in spečenih krav, 46 prašičev, 16 telet, kokoši, 300 gosi in 300 pur Ko so vse to pojedli, so 20,000 litrov piva, 10,000 l vina in 200 litrov slivovke! tem pa so šli vsi svatje v in slamo in so spali in ležali dni in dve noči!

Belgrad sam pravi, da bil rekord vseh rekordov v Jugoslaviji, kjer je včasi navada, da svatba na km traja teden dni in požre p lek enega leta. Vsekakor je la senzacija prve vrste — na, da jo ameriško časopisje bije na odličnem mestu.

Senzacija ni v dolgosti "ti" — devet dni in devet no temveč v številu svatov gromnem provijantu, ki bi dostoval za kako kazensko spedicijo v Nikaragvo.

Amerika je zdaj izvedela, jugoslovanski kmetje niso lačni kot se delajo, kadar jo po dolarje za božič, veliko in žegnanje v vasi. Če je Hercegovini lakota, da lju jedo listje in travo, je treba mo vprašati: kako daleč je Hercegovine do Mitrovice?

Amerika zdaj ve, da Jugoslovani dve kvalifikac dobro znajo meriti s pištol v parlamentu in dobro svat ti. Vsa čast!

What's next?

Michelson, slavni ameriški znanstvenik

Znanstveni ameriški krogi so dne 19. decembra proslavili šestinsedemdesetletnico enega izmed najodličnejših ameriških in svetovnih znanstvenikov, Alberta A. Michelsona, profesorja na čikaški univerzi.

Rodil se je v Strelnu na Nemškem dne 19. decembra 1852. Nekoliko let kasneje so se njegovi starši priselili v Ameriko in se nastanili v San Franciscu. Mladi Michelson je pohajal ljudsko šolo v tem mestu in potem odšel na mornariško akademijo v Annapolisu, kjer je absolviral l. 1873. Od l. 1875 do 1879 je bil učitelj fizike in kemije v isti akademiji in kasneje je bil nekoliko časa v uradu almanaha vojne mornarice, ki pripravlja tabele za pomorščake. L. 1881 je zapustil vojno mornarico.

Po dveh letih učenja na Nemškem in Francoskem v raznih vseučiliščih se je povrnil v Združene države. Prva njegova služba po povratku iz Evrope je bila profesorstvo za fiziko v Case School of Applied Science v Clevelandu. Teda je skupaj s svojim kolegom dr. E. W. Morleyjem izvedel sedaj klasični Michelson-Morleyjev eksperiment za ugotovljenje brzine svetlobe. Eksperiment je obstojal v tem, da sta razdelila žarek svetlobe v dva dela s pomočjo tanko posrebrenega ogledala in odposlala oba dela žarkov v ravnem kotu na dve drugi ogledali, od koder so bili žarki odsevani nazaj na začetno točko, kjer so se bili razdelili.

Poprej se je vobče domnevalo, da svetloba potuje v obliki valov sredi domišljene snovi, zvane eter, ki baje napolnjuje vse vesoljstvo. Po tej teoriji bi morala biti neka razlika v času, ki ga žarki potrebujejo za povratek v začetno točko, katera razlika bi morala biti odvisna smeri potovanja svetlobnih kov z ozirom na kretanje lje. Eksperiment je bil zad natančen, da bi se odkrila pr kovana razlika, ali eksperim ni pokazal nikake razlike. prizadevanja, da se raztolm ta nepričakovani izid, in od gih sličnih eksperimentov, se končno izcimila znana Eins nova teorija relativnosti.

Merjenje prave hitrosti sv lobe je bil osnovni problem, ga je Michelson natančneje r kot kedaj poprej. Njegovi p eksperimenti merjenja svetl so bili izvedeni, ko je bil še vojni mornarici, ali še le l. 19 je objavil najnatančnejše m jenje, ki je bilo dosedaj do ženo. Pokazal je, da svetlo potuje z brzino 186,286 milj eni sekundi.

Inferecijalni refraktometer drug njegov izum. Ta instr ment rabi valovni dolžine sv lobe kot merno enoto. S to de katno pripravo morejo astron mi izmeriti resnični prem zvezd.

L. 1907 je prof. Michelson bil Nobelovo nagrado za fizi Počaščen pa je bil tudi od m gih drugih zavodov tukaj in inozemstvu. On je član zna stvenih organizacij v raznih želah. Od l. 1923 do 1927 je predsednik National Acade of Sciences.

Tudi nekateri drugi člani chelsonove rodbine so pos odlični v tej deželi. Njeg brat Charles Michelson je u ženi ameriški urednik in pa telj. Njegova sestra Mirj Michelson je pisateljica mno novel in esejev. Sin profesor Michelsona, Truman Michels je etnolog (narodoslovec) Smithsonian Instituciji v Wa ingtonu.

FLIS.

NAPREDNE REVIJE

"Domači prijatelj", mesečnik na zabavo in pouk. Vsebina 11. številke: Ivan Marjanovič-Korče: Zadnja večerja, črtica. — Fran Pogačnik: Molitev, pesem. — W. Zechenter: Stari rov, črtica. — Radivoj Rehar: Ti in jaz, pesem. — Ksaver Meško: V nočeh, pesem. — Mile Klopčič: Na skrivaj, pesem. — Fran Pogačnik: Maščevanje, šala v petih slikah. — Ivan Vuk: Skozi okno vlaka, vtisi s potovanja. — Gustav Strniša: Gusti Danilovi. — Allahov vrt. — Angel ulice. — Vseh mrtvih dan v Nagasakiju. — Prof. Saša Santel: O harmoniji barv. — Priloga: Dr. Fr. Zbašnik: Invalid. — Poleg te je številka bogato ilustrirana.

Naročnina za Ameriko $1.00 na leto. Naslov: "Domači prijatelj", Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 13, Jugoslavija.

"Snaga", ilustrovani radnički list za kulturu i sport. Izhaja enkrat na mesec v latinici in ćirilici v Sarajevu. Članki, črtice, pesmi, poročila in slike. Naročnina za Ameriko $1.00 na leto. Naslov: Snaga, Sarajevo, pošt. prel. 181, Jugoslavia. Priporočamo bratom Hrvatom in Srbom pa tudi Slovencem, ki čitajo srbohrvaško.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

Vesti iz Jugoslavije

RAZKOL MED RADIČEVCI V VOJVODINI?

(Izvirno.)

Beograd, 5. nov. 1928.

Vladni listi poročajo vest iz Subatice, da se je radičevska stranka v Vojvodini razdelila v dve grupi. Včeraj so baje imeli sejo, ki je bila zelo glasna. Končno so iz stranke izključili 15 uglednih pristašev radičevske stranke, ki so sklenili ustanoviti svojo posebno strankino organizacijo. Vzrok je ta, da so s centralo v Zagrebu in njenim vodstvom zelo nezadovoljni zlasti še z njeno politiko po 20. juniju. Izdali so tudi proglas na vse člane stranke, kjer sporočajo, da so izstopili iz stranke ker se ne strinjajo s strankino politiko in vodstvom. Proglas so razširili po celi Vojvodini, in svetujejo članom naj prestopijo ali v radikalno ali v demokratsko stranko.

Da ponekod niso zadovoljni z vsem kar reče Zagreb, je verjetno. Koliko pa je na tej novici resnice, bomo videli.

Ostri ukrepi vlade.

Po prihodu zagrebškega velikega župana in načelnika zagrebške policije, se je v kabinetu notranjega ministra Korošca vršila konferenca, ki je imela namen, preiskati zagrebške dogodke in določiti ukrepe, ki naj jih podvzame vlada napram Zagrebu. Udeležili so se te konference Korošec, njegov pomočnik Žika Lazić (znan iz Glavnjače), veliki župan zagrebški, načelnik policije v Zagrebu, pravosodni minister, prvi državni pravdnik iz Zagreba itd., sami ljudje, ki imajo opraviti s pendrekom in zaporom. Kot se poroča, so sklenili še z večjo strogostjo nastopiti proti opoziciji in ne izbirati sredstev v ta namen. So ljudje od vlade, ki pravijo, da naj vlada uporabi vsa policijska sredstva in nastopi s silo. Pravijo celo, da je Korošceva politika **pomirljivosti** doživela neuspeh in da je zadnji čas, da ali vlada dovoli še nadaljne rovarenje Hrvatov ali pa da reši državo z najodločnejšimi in energičnimi ukrepi. Na tej konferenci so tudi govorili o sodiščih, ki v Zagrebu in Osijeku ne izpolnujejo svoje naloge po zakonu. Predložili bodo skupščini načrt, po katerem se bo odgovornost sodnikov povečala in povečale tudi kazni za nepravilne sodbe.

Tako misli Korošec početi še s hujšim terorjem. Njegova vlada, ki se kopije v krvi, se smatra za vlado pomirljivosti! Sodniki, ki oproščajo ljudi, proti katerim nimajo kakih dokazov, da so kaj zakrivili, bodo pod grožnjo velike kazni prisiljeni soditi kot bo želela vlada. Potemtakem se bližamo dobi nesvobode sodnikov, kakor je to bilo v Italiji, kjer so za sodniki stali oboroženi fašisti, ki so jim narekovali obsodbe nefašistom.

Prav je zapisala mariborska "Delavska politika", ki priobčuje novo veroizpoved, ki se glasi:

"Verujem v vsemogočnega Korošca, stvarnika slovenske republike, spočetega v Rimu in rojenega v Prlekiji, ki je trpel v leménatu ter odšel nato v Beograd, kjer sedi na desnici boginje korupci in od ondot bo prišel sodit socialiste in vse opozicionalce. — Verujem v njegov sveti pendrek, v povišanje davkov, v preganjanje po rimskih hlapcih, v propad Slovenije ter prodajo Slovencev za romunsko koruzo in večno trpljenje. — Amen."

Te molitvice se seveda v šoli ne bodo smeli učiti.

Beograjska "Politika" proti Korošcu.

Beograd, 5. dec. 1928.

V današnji "Politiki" priobčuje univ. profesor dr. Dragutin Janković članek, kjer govori o politiki dr. Korošca in ima naslov: "Duhovniki v samostan". V članku piše, da ni bila situacija še nikdar tako resna in težka kot sedaj, in nikdar nismo imeli slabše vlade kot sedaj pod dr. Korošcem. Pravi, da ves inozemski tisk četudi v mili obliki svetuje naši vladi, naj vendar spremeni svojo politiko in se pomiri z Hrvati. Pravi, da izgovor ministra Korošca, da so poulične demonstracije organizirali komunisti in drugi sumljivi elementi. Za ulico odgovarja notranji minister. Članek pravi dobesedno sledeče:

"Sedanjemu režimu je edina skrb nadaljni obstanek na krmilu. Najosnovnejše in najnujnejše vprašanje, ki ga je treba rešiti brez odlašanja je hrvatsko vprašanje. Za ta veliki problem pa so potrebni tudi veliki ljudje. Takih ljudi pa sedanja vlada nima. Zato se morajo nad predsednikom vlade izpolniti Hamletove besede: "Duhovniki v samostan! Gospod Korošec v samostan."

Tako piše torej celo "Politika". Korošec je svoj čas bil tako čislan v Beogradu, ker so ga lahko izrabljali v vsakršne razmere. Zdaj so še oni nezadovoljni. Bo res treba iti v samostan...

Slovenska drama v Češki. — Dne 30. novembra t. l. so v Olomucu vprizorili dramo "Herman Celjski" našega pisatelja Novačana. Prevedel jo je znani prevajalec iz slovenščine dr. Vybiral. Predstavi je prisostvoval tudi pisatelj sam, ki je bil živahno aklamiran.

Iz naše lepe Dalmacije.

V čedni Dalmaciji se dogajajo često nečedne stvari.

Tega meseca, dne 17. dec. bo v Splitu na zahtevo davčne oblasti v gledališču dražba raznih predmetov bivšega Narodnega gledališča za Dalmacijo. To radi neplačanih dolgov čekovnemu uradu v višini 45.000 dinarjev, in radi neplačenih davkov državi v višini 72.000 dinarjev. Ker gledališče ni plačalo in ne more plačati, bodo stavili več predmetov gledališča na dražbo. Med predmeti se nahaja tudi dragocen zastor, ki ga je gledališču daroval kralj Aleksander...

Da ni to veleizdaja?

"Domači prijatelj", št. 12, je izšel te dni. Prav bogate so ilustracije, kjer vidite slike naših kmetiških domov, dalje znamenito domačo plesalko Wisiakovo, ki nastopa z velikim uspehom v Parizu, reprodukcije dveh slik mladih slovenskih slikarjev Mihe Maleša in Mire Pregljeve, motivi iz naših planin... itd. **Ivan Vuk** nadaljuje svoj potopis po **Dalmaciji**; potopis krasijo mnoge slike iz naše Dalmacije. **Vilko Mazi** priobčuje novelo "Noč v mrtvašnici", **Boris Kristan** piše vtise iz Pariza, **Peruzzi** poroča o potovanju in uspehih naše Glasbene matice na turneji po Poljski, **Vuk** priobčuje drobno zgodbo o Miklavžu. Pesmi prispevajo **Mile Klopčič, Ksaver Meško, Mirko Kunčič** in **Ivan Korče.** Zelo zanimiv je tudi ilustriran opis novega filma Dolores del Rio "Rdeča plesalka Moskve".

Ta bogati in lepo opremljeni magazin priporočamo. Naroča se: Domači prijatelj, Ljubljana, Miklošičeva 13.

Zagrebške novice.

Zagreb, 4. dec. 1928.

Na včerajšnji seji občinskega sveta so sklepali o preimenovanju nekaterih trgov in ulic po žrtvah atentata v parlamentu. Predlogi v tej zadevi so bili soglasno sprejeti. Tako se je zgodovinski Markov trg, kjer je bil kronan z žarečo krono Matija Gubec, preimenoval v trg Stjepana Radića, in se bo imenoval Radičev trg. — Pivarska ulica se spremeni v čast umrlega Basarička v Basaričkovo ulico. — Dolga ulica pa se v čast Pavla Radića spremeni v Radičevo ulico.

Prav tako je občinski svet sklenil dodeliti vdovi Pavla Radića in vdovi dr. Gjure Basarička brezplačna stanovanja v mestnih stanovanjskih hišah. Radičevi vdovi Anki bodo dodelili 6 sobno stanovanje, a Basaričkovi vdovi Jeleni 4 sobno. Dokler pa jima mestna občina ne more dati teh stanovanj v uporabo, jima bo občina plačevala temu primerno odškodnino in sicer Radičevi vdovi 2500 dinarjev, a Basaričkovi 2000 dinarjev.

Včeraj je izšla tudi posebna izdaja glasila hrvaške kmečke stranke (radičevcev) "Narodnega vala", ki priobčuje sklepe vodstva stranke. V teh sklepih trdi vodstvo, da beograjski preiskovalni sodnik ni izvedel preiskave proti vsem krivcem umorstva v Narodni skupščini. Tako dolžijo, da ni uvedel preiskave proti ministru dvora Jankoviču, ki je vedel, da se pripravlja atentat, saj je bil atentator tik pred izvršenjem atentata na konferenci pri Jankoviču. Zato pravi vodstvo stranke, da se radi teh nepopolnosti ne bo nihče iz vodstva stranke, še manj pa kakršenkoli predstavnik hrvaškega naroda udeležil tega procesa ali glavne razprave. Sklenili so tudi, da bodo pozvali rodbine umorjenih poslancev, da se tudi one ne udeležijo glavne razprave.

Stanka Petriča, ki je bil pri sobotnih demonstrancijah slučajno ustreljen, so včeraj popoldne pokopali ob precejšnji udeležbi ljudstva. Pogreba se je udeležila tudi mati pokojnega Petriča, ki je prišla v Zagreb iz Kranjske gore. Po pogrebu je spet del pogrebcev hotel koračati v povorki skozi mesto, a se je na intervencijo policije razšel.

Demonstracij v soboto so se udeležili tudi dijaki srednjih šol, ki bi takrat morali priti v šole na šolske proslave, a so šli na cesto med demonstrante. Zdaj je minister prosvete naročil prosvetnemu inšpektorju, naj izvede proti vsem dijakom, ki se niso udeležili šolskih proslav 1. decembra, preiskavo in naj jih kaznujejo z izključitvijo iz vseh šol v državi. S tem bo prizadetih več tisoč dijakov.

V ustavi piše umetnost in izobrazba sta svobodni. — Tudi se mladini takih stvari ne sme zameriti. Mladi so in mehki kot testo. Vsakdo jih lahko gnete. Dogodki ulice pa na nje še prav posebno vplivajo.

Smrtna nesreča pri delu. 1. decembra se je v gozdovih boštanjske graščine smrtno ponesrečil delavec Marko Cesar iz Zabukovja pri Sevnici. Po čudnem, nepojasnjenem slučaju se je bukev, pod katero je delal, nanj podrla ter ga smrtno ranila na glavi. Le srečnemu naključju se je zahvaliti, da ni prišlo še do težje nesreče in da sta se mogla ostala dva delavca, ki sta delala z njim, zakloniti pred padajočim deblom pod nekim štorom, ki je drevo prestregel. Nesrečna smrt mladega fanta, ki je šel v gozd, da bi kot najstarejši sin podprl svoje starše pri preskrbi številne družine, je vzbudila splošno sočustvovanje.

IZ PRIMORJA

"Istria nobilissima". Ob desetletnici prevrata in "zmage" so fašistični listi proslavljali tudi Istro katero nazivajo kakor da bi se norčevali ž njo, "Istra nobilisima". Takrat, ko so prišli v deželo so priredili Italijani v Kopru veliko ljudsko igro. Nastopali so v njej mogočni italijanski gospodarji, ki so izjavljali, da je zemlja njihova in da bodo oni vladali pokrajino. Pojavil se je v igri tudi domačin, revna slabo oblečena prikazen ki je zagotavljal pokorščino novodošlecem. "Jaz bom gospod, ti boš ovce pasel." Istran se je globoko priklonil. Regnikoli se šopirijo po Istri in dobro živijo. Istran pase ovce, gara, strada in se izseljuje. Istrski zastopnik Albanese je imel pogum, da je pred petimi leti rekel fašističnim poglavarjem v brk, da je "Istria nobilissima" italijanska kolonija.

Poitalijančevanje priimkov v Trstu. Blokar Bloccari, Bekar Beccari, Briščik Brischi, Čebulec Cebulli, Cerkvenik Ceroneni, Koren Correnti, Daney Danco, Debenjak Debeni, Gerdol Gerdolini, Kaluža Calusa. Kleinschster Sutorini, Krajček Croci, Kravos Carvi, Šamanek Samani, Schifflin Battelini, Sinkovič Zineo, Škof Vescovi, Voigt Castaldi, Volk Volli, Dolinar Valli, Fiegl (Figelj) Figoli, Črnigo Neri in Montenero, Kline Clini, Sluga Servini, Stalowsky Stalen.

Duhovitost na morišču.

Ko je stopal Thomas Morus na morišče, je prosil nekoga iz množice, da bi ga podpiral z roko. Dotični je ustregel njegovi želji in obsojenec se mu je zahvalil, rekoč:

— Nazaj grede vas ne bom več nadlegoval.

V zarji nesmrtnosti

Filozof življenja — Poveličana kontoristka — Vermlandska učiteljica.

Kdo izmed nas, ki smo se nekdaj s proučavanjem filozofskih problemov pripravljali na resnost življenja, ki nam je dalo pozneje po tolikih razočaranjih povsem drugo skorjo kruha, kakor smo jo pričakovali, kdo izmed nas, ki smo se zaverovali v "L'Evolution creatrice", se ni začudil, ko je zvedel, da je največji francoski mislec — pijonir novega evropskega duhovnega življenja — direktni potomec poljske židovske rodbine? Ne zato, ker smo podcjenjevali židovskega duha v miselnosti, temveč zato, ker se nam je zdelo čudno, kako more "slovanski žid" vplivati na "preobličenje" splošno veljavnega svetovnega naziranja in to v Franciji, čije misleci so kljubovali vsaki teoriji, ki je stremela po intuitivni filozofiji.

In danes? Čeprav daleč od čiste filozofije, se prav nič ne čudimo, da je stockholmska akademija podelila Henri Bergsonu — osem in sedemdesetletnemu starcu — ki pripravlja na večmesečni bolniški postelji novo, Noblovo nagrado in tako počasti v njem ves francoski narod.

Henri Bergson je rojen Parižan in velik Francoz. Francija vidi v njem svojega sina in svojega učenjaka, ki je ustvaril človeštvu nov vir spoznanja in mu "davno" (l. 1907.) pred svetovno vojno pokazal pot do nove metafizike, ki mora nujno preobraziti kulturni svet na temelju svoje morale, zavračajoče materijalistični svetovni in življenski nazor.

Dosleden v praksi kakor v teoriji, si je uredil Bergson svoje življenje tako, da kljub strastem, viharjem in vsem beteżnostim življenja, ki jih je bil deležen v veliki meri, ni žrtvoval nobene svoje velike ideje. Učenjak in umetnik, zatopljen v absolutnost in v njem živi pogon.

•

Sigrid Undsetova je prejela letošnjo Noblove literarno nagrado. Ženska Skandinavija je s tem imenom že drugič zmagala pred profesorsko strogim forumom švedske Akademije znanosti. Pred Undsetovo je dosegla to čast Samo Selma Lagerletova.

Sigrid Undsetova je izšla iz rodbine intelektualcev. Njen oče je bil arheolog in ko se je Sigrid rodila, je živel na Danskem. Tam je deklica preživela mladost. Dolgo časa, nad deset let, si je morala služiti kruh v pisarni kot navadna kontoristka. Bilo je trdo delo, a vendar je imela zvečer dovolj časa, da se je bavila z leposlovjem.

V 25. letu starosti je napisala in izdala svoj prvi roman "Gospa Marta". Bilo je delo autobiografskega značaja.

Sledila je knjiga "Srečna leta". Javnost jo je sprejela s simpatijo. Vendar je bilo priznanje še daleč za gorami. Prišlo je l. 1911., ko je izšel veliki roman "Jenny", zopet opis ženske usode. S tem romanom je šele stopila Undsetova v kolo velikih norveških pisateljev in kritika se poslej ni več bala zapisati, da se postavi lahko v eno vrsto s Knutom Hamsunom, ki je bil že tedaj eden najboljših skandinavskih leposlovcev.

Višek svoje literarne tvornosti pa je dosegla Undsetova šele l. 1920. Napisala je dolgo zgodbo, ki v nji prikazuje lik srednjeveške norveške ženske, "Kristine Lavransdotter". Za to delo je bila Undsetovi po Grazii Deleddi prisojena Noblova nagrada.

V literarnem delu pisateljice loči kritika dve dobi, njene romane pa deli na dvoje kategorij. Prvi cikel obsega srednjeveške, drugi sodobne romane. Značilno je za Undsetovo, da se počuti v srednjem veku bolj domačo kakor v sedanjosti. "Kristino Lavransdotter" se da do neke meje primerjati z Jens Peter Jacobsenovo "Gospo Marijo Grabbe", le da je roman Undsetove v kompoziciji velikopoteznejši in tudi v psihologiji finejši in globokejši od Jacobsenovega dela.

Vsa dela Undsetove so prežeta s problematiko in težkim pesimizmom. Njeni junaki doživljajo težke krize, velike katastrofe in končujejo na obupen način, a vendar ne samo obupno, ampak junaško resignirano.

Iz njenega zasebnega življenja je zadnja leta najznačilnejši dogodek prestop iz evangeljske cerkve h katolicizmu.

•

Kmalu potem, ko je prejela Undsetova Noblovo nagrado je praznovala sedemdesetletnico Selma Lagerlefova.

Ko je bila Undsetova še pred štirimi leti evropski javnosti popolnoma neznana, so spisi Selme Lagerlefove že davno v knjižnici vsakega pravega izobraženca. Posebno dve njeni deli "Gösta Berling" in "Jeruzalem".

Selma Lagerlefova je doma z Varmlanda, kjer rasto razsežni gozdovi in je zemlja polna podzemskih zakladov. Ta dežela skoraj ne pozna siromaštva. Ljudstvo si je s prodajo in obdelovanjem lesa ustvarilo dobro podlago za urejeno življenje in blagostanje. Ženske so v teh krajih zelo lepe, narodni običaji pa čisto ohranjeni.

Lagerlefova je v neki črtici opisala, v kakšnih čudnih okoliščinah je prišla na svet. Ko je njena mati porajala, sta sedeli v sosedni sobi ženski, njena babica in teta. Prorokovali sta usodo deteta iz kart. In sta sklenili: da bo otrok ves čas svojega življenja imel opraviti s papirji in knjigami, bo pa vse življenje prebil sam brez družine.

Proročanstvo se je dobesedno izpolnilo.

Selmo je vzgajala stara mati. Od tretjega leta naprej, ko je dete ohromelo, ji je pripovedovala pravljice. Babica je obnavljala spomine na vse, kar je nekoč videla in slišala. In tega je bilo brez konca in kraja. Fantazija Selme je dobivala poleta. Zgodbe o duhovih, resnične in izmišljene dogodovščine, legende iz mitologije, vse to ji je obilkovalo duha in ji obračalo pogled v davno preteklost. Tako je Selma dopolnila 28 let in še ni videla šole. Učili so jo doma in v tri in dvajsetem letu so jo poslali v Stockholm v licej. Postala je res učiteljica in je izvrstno vzgajala učence. Tudi pisala je, vendar se ni še upala nastopati javno.

Uspeh je dosegla čez noč. Neki ženski list je bil razpisal nagrado za povest iz ženskega peresa. Lagerlefova, ki je imela gotovih nekaj "balad v prozi", kakor je imenovala osnutek za poznejši roman "Gösta Berling", v katerem popisuje življenje duhovnika-pijanca, slabiča in junaka v eni osebi, je poslala nekaj poglavij na ogled. Kakšno presenečenje, ko je izvedela, da je prodrla! Prišla je v zadrego ,kajti prvotno je imela namen napisati ep, potem dramo. Nazadnje so nastale balade v prozi. Zgodbe so tako prepojene v varmlandsko domačnostjo, da je čitajoče občinstvo spričo njih odložilo "sodobne" naturalistično pisane romane in drame Ibsna, Björnsona, Strindberga, Garborga in drugih.

Nagrada za prva poglavja "Göste Berlinga" je postala odločilna za poznejšo življenjsko smer varmlandske učiteljice. Neka prijateljica ji je izposlovala leto dni dopusta. Ta čas je porabila Lagerlefova za pisanje novih poglavij, ki jih je izoblikovala v roman. Ko je izšlo delo v celoti, ga je dobil v roke danski kritik Brandes in je z vsem svojim vplivom nastopil za nov talent, ki se je pojavil v literarni stroki.

Lagerlefova se ni nič vrnila v učiteljsko službo. Dobila je štipendijo iz kraljevske hiše in je šla na potovanja. Italija ji je dala ponudbo za drugo njeno največje delo "Jeruzalem". V njem opisuje pisateljica usode sekte, ki se seli v Palestino. Nič manj priznanja si ni priborila z otroško povestjo "Čudovita pot Nilsa Holgersona skozi Švedsko."

Časti ni bilo konca ne kraja. Starodavna univerza v Upsali je imenovala Lagerlefovo za doktorico. Dve leti pozneje je prejela Noblovo nagrado. Ob tej priliki je pripovedovala, kaj jo je napotilo k pisateljskemu poklicu.

Šla sem, je začela pisateljica svoj slavnostni govor, v nebesa k očetu vprašat za svet, česa naj se lotim. Ko stojim pred njim, pa se domislim starih šeg in običajev iz Varmlanda, gozdov in koč, rastlin in živali in pozabim na drugo. Moje povesti so samo izpoved njihovih skrivnosti — je zaključila. In je s tem izpovedala svoje pisateljsko bistvo.

Snovi Selme Lagerlefove so skrivnostne, pravično-fantastične, nekako nadnaravne, polne vere, legendarne in čudovite. Psihologija pisateljice je zelo globoka in živa.

Povodom sedemdesetletnice so Lagerlefovo vprašali, kaj misli o moderni ženski. Evo njenega odgovora:

"Ženska današnjega časa se razvija mnogo svobodneje kakor ženska v preteklosti. Podobna je kraljici, ki je za svoja dejanja odgovorna sama sebi. Kljub temu pa menim, da ta tip ženske šele nastaja. Treba ga je pustiti, da raste in se razvija, ne pa zaničevati jo ali jo povzdigovati do neba. Me, ki smo že stare, imamo samo eno željo: da bi se razvila v najpopolnejše bitje pod solncem, ki smo zanj žrtvovali vse, ko smo zahtevali zanj popolno svobodo. — ("Z. in S.")

RAZNO

En osel in še eden. Kajzer Viljem je rad na rob spisov, ki so mu bili predloženi v podpis, različne stvari risal in čečkal.

Nekoč priroma nek pruski minister v cesarjev grad z načrtom zakona, ki naj bi uredil varstvo nezakonskih mater. Spisu je manjkal samo še presvetli podpis — torej glavna stvar.

Prevzvišeni gospodar države je prečital prvi odstavek, nejevoljno pomežikal in načečkal na rob spisa besede: "Minister je osel." Poleg pa je pristavil še svoj prevzvišeni podpis v obliki nekakega hieroglifa.

Minister je bil tako predrzen, da je že drugi dan prišel ponižno vprašati po spisu.

Viljem ga gospodovalno ošvrkne s pogledom. Njegovi drzno nasukani brki so se naježili: "Kaj, zakon, s katerim naj podpiram kurbarijo?" je vprašal ves iz sebe. "Mar morem kaj takega?"

"Ampak, Veličanstvo, socijalne razmere —."

Tedaj pa ga prekine težka kajzerjeva roka, ki se je spustila na škrice ministrovega fraka. In njegov glas zagrmi: "Tole je moje naziranje o tem predmetu. Prečitajte glasno!" In mu drži spis pod nos.

Z globokim poklonom se ozre minister na opombo ob robu spisa in vztrepeta.

"Ne upam si izgovoriti besed, ki vaše Veličanstvo žalijo. Tudi bi bila zame prevelika čast. Vendar se še enkrat pokloni in čita: "Minister je osel, Viljem drugi."

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R.F.D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Blas Novak; tajnik bolniškega oddelka Lovrenc Gradišek; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik; upravitelj glasila Filip Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODSEK:

Frank Somrak, predsednik, 996 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alesh, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Goršek, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trčelj, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Shragal, R.F.D., No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podboj, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Šular, Box 27, Arma, Kans.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Lovrenc Gradišek, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Joseph Zorko, R.F.D. 2, Box 126, West Newton, Pa.; Anton Abram, 1169 E. 76th St., Cleveland, Ohio.

ZAPADNO OKROŽJE: Jacob Baloh, R.R. 8, Box 88, Pittsburg, Kans., za jugozapad; Frank Klun, Box 958, Chisholm, Minn., za sev. zap.; John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Frank Zajc, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medvešek, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrast, 555 So. Pierce St., Milwaukee, Wis.

Združitveni odbor:

Frank Vidmar, predsednik, 1242 S. 55th Ct., Cicero, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Geshel, 405 N. Walnut, Colorado Springs, Colo.

POZOR!—Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, se naslove: Predsedništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA," 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V ledeni puščavi krščeni ateist

Doslej neznana epizoda iz Malmgreenove tragedije. — Fašist in katoličan, ki pošilja moža znanosti v nekrščansko smrt.

V Parizu izhaja klerikalni list "Le Croix". Povodom polletnice Malmgreenove smrti je objavil doslej neznano epizodo iz Malmgreenove tragedije, ki je značilna tako za pisanje imenovanega dnevnika, kakor za tiste, ki so bili pri stvari direktno udeleženi.

Malmgreen, Mariano in Zappi so odšli iz Nobilovega taborišča. Bili so slabo opremljeni in tudi z živežem niso bili dovolj založeni. Ko jim je začela pohajati zaloga živil in so začele odpovedovati tudi moči, je vprašal major Zappi, vodja trojice, ki ni samo prepričan fašist, ampak tudi vnet katolik in klerikalec, Malmgreena, učenjaka evropskega slovesa, kaj misli o posmrtnosti in o veri.

Malmgreen, ki so mu tačas rojile po glavi vse drugačne misli, se je lahno nasmehnil. Odvrnil je, da je mož znanosti in ateist in da ga prav malo briga, kaj ga čaka na drugem svetu. Kmalu potem je onemogel. Zappi in Mariano sta mu izkopala grob in sta ga položila brez obleke v odprtino. Preden pa sta ga izročila smrti, je Zappi odlomil kos ledu in je "krstil" izčrpanega Malmgreena, ki se ni mogel tega ubraniti. Pokrižal ga je na čelo in šel svojo pot.

"Croix" ugotavlja, da je bil takrat pač brez učinka, ker se ni izvršil s pristankom krščenca. Zato pa je imela učinek ateistova obleka, ki je obvarovala Zappija pred smrtjo in tudi pred nadlogami, ki so obiskale Mariana. Zappi je vsekakor ostal vzoren v vsem, v krščanskih in fašističnih dolžnostih.

•

Mariano je te dni dospel v Turin. Fašisti, zastopniki oblasti, godbe so ga sprejemale. Pričakoval ga je celo sam vojvoda od Pugije. Množica mu je vzklikala, godba je svirala in v vagon je prva stopila invalidova mati. Trenutek svečane tišine. Ihtenje. Sin je objel in poljubil mater. Solze med množico in zopet "eja, eja, alala!"

Take nobilijade so pač zmožni samo fašisti.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati slovensko? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

František Kropač:

AKROBAT

Ponoči so lazile mačke po strehah, med katerimi je visela akrobatova vrv. Pri vodnjaku stoji komedijantov voz in njegova mlada žena si češe zlate lase. Vrata voza so samo priprta in solnčni žarek deli prostor v dva dela. V žarku trepeče prah in leskečejo se ženini lasje, njen vrat in ramena pa tvorijo čarobno sliko beline in privlačnosti. Akrobat se opira na vodnjak, v katerem žubori voda iz zemlje. Mimoidoči se ozirajo na zeleni voz in modro progasta akrobatova prsa. Nad mestom pa počiva mir, kakor neviden oblak. Mesto med livadami in njivami je kakor ogromen pajek, ki se stara, ne da bi vedel zakaj. Potok žubori mimo, akrobat sanja.

Jutro se nagiba k poldnevu, solnce pripeka. Popoldne se valijajo na solncu lene mačke, ližejo si tačice in pogledujejo na strehe, če bi se dalo kaj ujeti.

Zvečer pa zaigra na trgu godba. V temni gostilniški veži je izginil tujec. Ozrl se je na voz pri vodnjaku. Mreža pod vrvjo se je majala, kajti akrobat je preizkušal solidnost svoje naprave. Majala se je mreža, past za človeka, ki bo v zabavo in grozo gledalcev plezal po vrvi kakor veverica. Imel bo belo-žolto obleko. Drog, ki ga bo držal pred seboj, bo nihal sem in tja in vzdrževal ravnotežje njegovega telesa. Drog, ki ga ponese s seboj, bo nihal nad gladino teme, na kateri obvise pogledi presenečenih gledalcev. Da, ta drog bo segal do zvezd, magljajočih nestrpno nad svetom, blodil bo od ene do druge in podoben bo angelskim krilom.

No, on že ima belo-žolto obleko in preizkuša solidnost svoje naprave. Kar zaigra domača godba na njegovo znamenje veselo koračnico in akrobat začne plezati po lestvi. Množica mu napeto sledi. Vedno manjši je, vedno više in više pleza. Potok žubori, toda on ne sliši več žuborenja. Vrata voza se odpro in pojavijo se trije otročiči, oblečeni kakor akrobat. Stopijo k lestvi in gledajo gori. Tudi žena pride, prerine se skozi množico in smukne skozi temna vrata v gostilno.

Akrobat razproste roke svoji deci v pozdrav. Noč šumi, krog gozdov okrog mesta se krči z temo in obdaja tesno ulice s trepetajočimi svetilkami. Akrobat se pa oprijemlje svojega droga in že drsi dolgih, lahnih korakov po vrvi. Zdi se, da visi v zraku, da se je izpremenil v podobo brez duše in telesa. Njegovo obleko obseva od spodaj luč in vidijo se ostre poteze njegovega obraza. Toda njegova senca se izgublja nekje visoko nad strehami, plazi se ob njem in tja in kakor klic se izgublja nekje v praznini.

Godci praznijo kozarce. Tujec, ki se je pojavil pri oknu, se ozre na trg in na strahotno senco, visečo tik nad njegovim oknom. Potem zapre okno in spusti zaveso. Akrobat, zaposlen s svojo bravuro, ni ničesar opazil. Ne tujca, ne svoje mlade žene, ki je smuknila skrivaj v gostilno.

In že hite k njemu vsi trije otročiči. Najmanjši pleza prvi. Oče ga vzame v naročje. Druga dva se mu obesita na pas. In tako gre z njimi po vrvi na drugo stran. Spodaj šumi nemirna gladina gledalcev. Toda njemu je globina nekaj vsakdanjega. On mora vsak dan po vrvi z brega na breg. Kar se začuje navdušeno ploskanje. Akrobat se vrača. Podoben je zmečkanemu, ubogemu, nepojmljivemu človeškemu grozdu. Nad njegovo glavo leta netopir. Mačka na strmi strehi si liže tačice in preži na plen. V njenih prižmurjenih očeh se giblje nekaj, kar odgovarja človeku v belem in žoltem, visečem v zraku, toda ona se ne zmeni za to. Ljudje je sploh ne zanimajo, če ni lačna.

Potem ostane najstarejši deček sam na vrvi. Tudi on je akrobat. V rokah drži kratek drog. Njegov oče si natakne sivo vrečo na glavo. Mlajša dečka že hodita spredaj s krožniki okrog gledalcev in pobirata novčiče. Godci popivajo in igrajo, obrazi so jim zabuhli in rdeči. Akrobat se je že preoblekel in spušča svojega sina na tla.

In čudno, ko se vidi v vreči, podobni medvedji koži, mu šine nekaj na misel. V duhu vidi zlate kodre svoje lepe žene. Kje je? V zelenem vozu, kakor vedno. In vendar se ozre. V vozu brli sveča. Previdno spleza v vreči po vrvi in gledalci mu navdušeno ploskajo. Sredi vrvi se obrne, vrne se, pleza nazaj, zdi se, da blodi in ne ve, kod in kam. Toda visoko v zraku spominja na nekako preračunano in vendar strašno igro pekla, na nekaj groznega, a vendar skoro smešnega. Premika se zelo počasi, vse njegovo telo je napeto, da ne izgubi ravnotežja. Korak za korakom se pomika dalje. Včasi morajo biti njegovi koraki do pičice enaki, morda morajo biti enake tudi misli, spremljajoče korake, da ne strmoglavi doli. Toda vse mu gre imenitno od rok.

Vendar ga pa žene nekaj nazaj. Ta točka bi bila že lahko končana. Dovolj je že bilo spretnosti in poguma na vrvi in v vreči. Dovolj je že bilo vratolomstva tresljajev, ko se je obračal in ustavljal. Toda ne. On gre naprej.

In znova ta čudna misel. Toda ne več v njegovi domišljiji, ne, resničen, zato pa tem absurdnejši prizor. Kaj? Že zopet!

Akrobat se ustavi. Gleda doli. Gleda na okno v prvem nadstropju, ki ga je malo prej zaprl in zagrnil tujec. Toda ni ga zagrnil dobro, ostala je vrzel, skozi katero je dvakrat videl zlate lase. Godba pod oknom, pod mrežo in pod zvezdami igra poskočno koračnico. Akrobat tiči na enem kraju kakor lunatik. Gledalci si ne upajo dihati.

Zmotil se je. Hajdi nazaj.

Toda skozi vrzel se vidi nekaj kodrastega. Ženska glava se nagiba nazaj, lasje izginejo, namesto njih se pa pojavi nežno lice. Kraj njega pa zagorel tujčev obraz. Črni brki štrle bojevito kvišku. Senca pred očmi tega moža priča o peklenski sili, ki vpliva zlasti na ženske. Da, mož se nagiba k ustnicam plavolase žene, akrobat stoji na enem kraju, kakor okamenel, ustnice se spoje, žena se na videz brani, godba pa igra pianissimo. Mož v vreči se ne more ganiti. Gledalci zadržujejo sapo, ker čutijo, da se bliža najzanimivejši in najdrznejši trenutek vse predstave. Mož izpusti drog, ki se guga v mreži kakor ujeta riba. Sleče vrečo in jo zmečka kakor gada. Dvigne nogo, previdno prestopi, potem dvigne drugo, vreča pade, toda akrobat se vrača na svoje mesto. Tujčev poljub je še bolj strasten. Žena se brani — toda ne, omamljeno pritisne na svoja prsa. A akrobat stoji na eni nogi, pleše, drži se za glavo in gleda doli. Ves obupan je, v glavi se mu vrti. Ne more se ganiti s svojega mesta. Blazen je. Občinstva se polasti groza, ženske kriče in morajo jih odvesti v gostilno. Tudi godba utihne.

Tedaj je zopet zagledal za zaveso zlate lase. Žena se je iztrgala tujcu iz rok. Izginila je. Akrobat pa razproste roke, pride do stebra, spleza doli in kakor v sanjah vidi na prahu gostilne stati svojo ženo.

Luč na stebru je ugasnila. Trg je prazen. Žena stoji pri vozu in razmišlja. Potem se odpro vrata in akrobat ji namigne, naj vstopi.

In ko kleči pred njim, žvižga po zraku jermen, ki je krasil žolto in belo akrobatovo obleko. Žvižga in pada na nežni vrat klečeče žene.

Dober kristjan.

Vojvoda Montmorency je bil v bitki pri Saint Denisu l. 1567 smrtno ranjen in ko ga je hotel frančiškan poučiti, kaj mora storit, če hoče umreti kot dober kristjan, mu je odgovoril:

— Mar mislite, da ne bom znal umirati četrt ure, čeprav sem 80 let pošteno živel?

Usmiljeno srce.

Ko so privlekli Daliensa na morišče, so rabiji neusmiljeno pretepali konje, ki bi morali nesrečneža raztrgati. Hčerka bankirja Boureta je vzkliknila: Ubogi konji!

E. Member:

Srebrna poroka

Teta Emilija vam je kaj čudna ženska; stara je pet in petdeset let, je vdova brez otrok in stanuje že več let v hotelu. Prve čase smo jo imeli vsi samo za teto z dediščino in smo se pehali za njeno naklonjenost. Toda kmalu so se lepe sanje razblinile. Nekega dne je teta nas nečake in nečakinje povabila k sebi na obed in potem — ko smo bili že razigrane volje — je povzela besedo. Dejala je, da si lahko predstavlja našo radovednost, komu bo zapustila svoje imetje; ker pa se ona še dobro počuti, ne mara, da bi njene sorodnike preveč trpinčila nestrpnost, in zato nam bo rajši prečitala prepis oporoke. Prečitala nam je torej svoje poslednje želje, a glej, nikogar izmed sorodnikov ni bilo med dediči. Vse svoje imetje je zapisala raznim dobrodelnim ustanovam.

Poslej ima teta, kakor pravi, mir pred nečaki in nečakinjami. Jaz pa častitljivo damo časih še vendarle posetim. Sprijaznil sem se z dejstvom, da od nje nimam ničesar pričakovati, mimo tega pa mi je njena originalnost v zabavo.

Tako sem se pred nekaj dnevi napotil v hotel kjer biva teta Emilija že toliko let v sreči in zadovoljstvu. Vratar me je prijazno pozdravil in strežaj dvigala me je odložil v prvem nadstropju, kjer leži udobno opremljeno tetino stanovanje. Baš sem bil prijel za kljuko, ko so se vrata od znotraj odprla in se je na pragu pojavil natakar, obložen s skodelicami, krožniki in kozarci. Malce osuplo me je pogledal, a takoj me je spoznal in je vljudno pozdravil. Vprašal sem ga, ali ima teta morda goste. Stari natakar, ki je služil teti že lepo vrsto let, se je nagnil k meni in mi je skrivnostno šepnil na uho:

"Nikogar ni v posetih, vendar je nocoj velika pojedina. Izvolite noter!"

Vstopil sem in presenečen obstal. Teta Emilija je bila sama; praznično oblečena je sedela v velikem naslanjaču za bogato obloženo mizo. Črna svilena obleka z dragocenim nakitom se ji je lepo podala. Krasno cvetje in goreče sveče so še bolj povečale svečanostni vtis. Zmedel sem se toda teta me je prisrčno pozdravila:

"Le naprej, dragi Pavel, prinesi si stol in prisedi! Pravkar sem pri večerji. Izpij z menoj čašo šampanjca!"

Vzela je steklenico iz hladilnika in mi je natočila. Gledal sem okoli sebe in opazil vsepovsod rože in cvetje. Na mizi so bile steklenice belega in črnega vina, burgundca in prošeka.

Spreletelo me je, da je teta zblaznela, toda ko sem prestregel njen dobrodušni, malce posmehljivi pogled, sem takoj zavrgel to misel.

"Teta..." sem zajecljal, kakšna slavnost je to?..."

"Prinesite kave in likerja," je naročila natakarju, ki je bil stopil v sobo. Ko je odšel se je nagnila k meni in dejala:

"Svojo srebrno poroko praznujem nocoj!"

Nisem vedel, ali naj se smejem ali jočem. Zato se je bila torej vrgla v praznično, zato vse to cvetje in slavnostno pogrnjena miza zato, da zdaj sama praznuje svojo srebrno poroko. Vzdignila je svojo čašo in ve... lo trčila z menoj. Nisem se v... mogel premagati.

"Ali, draga teta," sem vzkli... nil, "srebrno poroko!... Kak... ko je pa stric že več ko deset l... v grobu..."

"Prav imaš, dragi Pavel," ... resno odgovorila teta Emilij... "Toda prepričana sem, da bi ... ta dan ne bil tolik praznik, ... bi stric še živel!"

Vzrok za ločitev.

— Milostiva, ali imate še k... tehten razlog za ločitev?

— Seveda, moj mož bi ... otroka, jaz pa avto.

To je vse.

— Kaj storite, gospod do... tor, če dobite kot zdravnik ... hod?

— Kiham.

ČUVAJTE SE 'FLU...

Vsakdo ve, koliko življenj je v... "flu" v prošlih letih. Sedaj se ... širi ta epidemija od Pacifičnega ... režja na vzhod in jug. V mnogih ... čajih je neke vrste črevesna bole... povzročiteljica za flu in v veliko ... jih večina slučajev je iz črevesj... to vzemite

TRINERJEVO GRENKO VI...

katero bo držalo vaša čreva odprta ... ojača proti upor v vašem teles... lahko preprečiti flu, ako pazite ... vočasno in očistite vaš prebavni ... stem s pomočjo Trinerjevega gr... kega vina. Vaš lekarnar ga ima ... zalogi. Vrednosten kupon v vsak... zvoju. Za brezplačni vzorec pišite ... Jos. Triner Co., 1333 So. Ashla... Ave., Chicago, Ill. Trinerjev 19... letni stenski koledar s slikami gl... nih mest je nekaj krasnega. Vaš l... karnar ima enega za vas. Ali pi... na Jos. Triner Co., in priložite 10c ... poštne stroške. —(Adv.)

Jack London:

MORSKI VRAG

(Iz angleščine prevel I. M.)

Nisem se oziral na njegovo govorjenje. Jadra ladije, ki sem jih bil videl proti jugozapadu, so postala večja in razločnejša. Bila so iste vrste kot na Duhu, dasi je bilo ladijino telo manjše, kolikor sem videl. Lep pogled je nudila, ko je skakala in letela proti nam; očividno je morala voziti prav blizu mimo nas. Veter je trenutno postajal jačji, solnce pa je izginilo, potem ko se je nekolikokrat jezno ozrlo po zemlji. Morje je navzelo temno svinčeno barvo, postalo bolj nemirno in je zaganjalo peneče bele valove proti nebu. Vozili smo hitrejše in ladja je bila bolj nagnjena; ob nekem močnem veternem sunku pa se je ograja ladije potopila v morje, tako da je bila paluba na tisti strani za trenutek mahoma preplavljena in so se morali lovci hitro umakniti.

"Onale ladija privozi kmalu mimo nas," sem dejal po kratkem molku. "Ker vozi v nasprotni smeri, je bržkone namenjena v San Francisko."

"Prav gotovo," se je glasil odgovor Wolfa Larsena, ko se je nekoliko obrnil od mene in zaklical: "Kuhar! Hej, kuhar!"

Londončan je pokukal iz kuhinje.

"Kje je tisti tvoj fante? Povej mu, da bi ga rad videl."

"Da, gospod," in Tom Mugridge je hitro zbežal na zadnji konec ladije in izginil po nekih stopnjicah blizu krmilnega koleša. Nekoliko hipov pozneje se je zopet prikazal, za njima pa je stopal čokat mlad človek kakih osemnajst, devetnajst let z zardelim, prostaškim obrazom.

"Evo ga, gospod," je dejal kuhar.

Toda Wolf Larsen ni pogledal kuharja in se je takoj obrnil do kabinskega strežeta.

"Kako ti je ime, fante?"

"George Leach, gospod," je bil mrki odgovor; dečakovo vedenje je jasno kazalo, da je slutil, iz katerega vzroka je bil poklican.

"No, irsko ime to ni," je zarobantil kapitan. "O'Toole ali McCarthy bi prokleto vse boljše pristojalo tvojemu obrazu. Razen če ni bil kak Irec med fanti tvoje matere, kar je najbrže."

Videl sem, kako so se mladeniču pesti krčile spričo te žalitve in kri mu je pordečila vrat.

"Pa pustimo to," je nadaljeval Wolf Larsen. "Mogoče imaš prav tehtne vzroke, da pozabiš svoje ime; vendar te ne bom zaraditega nič manj rad imel dokler boš delal, kakor gre. Seveda pristanišče tvojega vpisa je Telegraph Hill. Na vsem obrazu se ti bere. Trdo kožo imajo tam in niso dosti vredni. Poznam take ljudi. Veš, kar misli si, da si sedaj na tej ladiji pustil vse tisto doma. Razumeš? Kdo te je najel?"

"McCready in Swanson."

"Gospod!" je zagrmel Wolf Larsen.

"McCardy in Swanson, gospod," je popravljal deček in v očeh mu je zažarela neka bridka svetloba.

"Kdo ima predujem?"

"Onadva, gospod."

"Sem si mislil. Prokleto vesel si lahko, da si jim ga pustil. Gotovo nisi mogel tako urno popihati od njih, ker je več gospodov pazilo nate, o katerih si mogoče že kaj slišal."

Dečak se je na mah izpremenil v divjaka. Telo se mu je skrčilo kakor za skok, njegov obraz je postal divji kot pobesnela zver, in zarenčal je:

"To je — —"

"Kaj je?" je vprašal Wolf Larsen; v njegovem glasu je bila neka posebna mehkoba, kakor da bi bil neznansko radoveden, da bi slišal neizgovorjeno besedo.

Dečak se je obotavljal in obvladal zlo voljo. "Nič, gospod. Vzamem besedo nazaj."

"S tem pokažeš, da sem jaz prav imel." In s prijaznim smehljajem je vprašal: "Koliko let imaš?"

"Pravkar sem jih dovršil šestnajst, gospod."

"Lažeš! Nikdar več jih ne boš videl osemnajst. In še velik si za svoja leta. To so mišice konja. Zberi svoje cape in se preseli na sprednji del ladije. Sedaj si mornar. Kakor vidiš, sem te povišal."

Kapitan ni čakal na dečkov odgovor in se je mahoma obrnil k mornarju, ki je bil pravkar dovršil strašno nalogo in zašil mrtvo truplo v jadrovino. "Johansen, ali razumeš kaj o brodarstvu?"

"Nič, gospod."

"No, to nič ne dene; vzlic temu si odslej prvi mornar. Odnesi svojo ropotijo v sobico prvega mornarja."

"Da, da, gospod," se je glasil zadrtni odgovor, ko je Johansen odšel na sprednji del ladije.

Med tem se kabinski streže še ni bil ganil.

"Kaj pa čakaš?" je vprašal Wolf Larsen.

"Jaz se nisem podpisal za mornarja, gospod," je bil odgovor. Podpisal sem se za kabinskega strežeta. Nočem biti mornar."

"Poberi svoje reči in pojdi na sprednji del ladije."

To pot je bil Wolf Larsenov ukaz presenetljivo zapovedujoč. Dečak je mrko pogledal, vendar se ni hotel ganiti.

Tedaj se je vnovič pokazala strašanska Wolf Larsenova moč. Zgodilo se je docela nepričakovano in tako hitro, da je bilo vse skupaj končano med tikanjem dveh sekund. Skočil je po palubi celih šest čevljev naprej in sunil dečaka s pestjo v trebuh. V istem hipu sem tudi jaz začutil bolesten sunek v želodcu, kakor da bi bil tudi mene sunil. Navajam to, da pokažem, kako občutljivo je bilo tačas moje živčevje in kako nevajen sem bil prizorov okrutnega nasilja. Kabinski streže se je zvil v dve gubi, dasi je tehtal najmanj stoinšestdeset funtov. Telo se mu je ovilo okoli roke; zletel je v zrak, naredil kratko krivuljo in treščil z glavo in pleči na palubo poleg mrtvega, kjer je obležal in se zvijal v silnih bolečinah.

"No, je Larsen vprašal mene. "Ste že odločili?"

Pri teh besedah sem se slučajno ozrl proti bližajoči se ladiji; sedaj je bila skoraj vštric nas in komaj nekoliko sto metrov daleč. Bila je prav lična. Na enem njenih jader sem videl veliko črno številko, kot jih imajo pilotske ladije, kakor sem bil že videl na slikah.

"Kakšna je tista ladija?" sem vprašal.

"Pilotska ladija Moja Gospa," je zagodel Wolf Larsen. "Pustila je pilote in vozi v San Francisko. Ob tem vetru bo tam v petih, šestih urah."

"Prosim, dajte ji znamenje, da me vzame seboj na suho."

"Prav žal mi je, toda signalna knjiga mi je nedavno padla v morje," se je odrezal in gruča lovcev se je zarežala.

Pomislil sem za trenutek in mu zrl naravnost v oči. Bil sem priča, kako strašno je ravnal s kabinskim strežetom, in sem bil prepričan, da se utegne še meni kaj podobnega pripetiti, če ne kaj hujšega. Razmišljal sem, kakor rečeno, potem sem pa storil nekaj, kar smatram za najvrlejši čin svojega življenja. Planil sem k ograji, mahal z rokami in zavpil:

"Moja Gospa, ahoj! Vzemite me s seboj na suho! Tisoč dolarjev dobite, če me peljete na kopno!"

Čakal sem in opazoval dva možaka, ki sta stala pri krmilnem kolesu. Eden njiju je krmaril, drugi pa je vzdigal megafon (govorni rog) k ustam. Jaz nisem krenil z glavo, dasi sem vsak trenutek pričakoval, da me človeška živina zadaj za menoj pobije na tla.

(Dalje prihodnjič.)

Matere in očetje!

Glejte, da novo leto date vašim otrokom pravi pričetek. Kako... ste jih dali v šolo, tako tudi hranite in vlagajte zanje in naučit... jih naj tudi sami hranijo, ker šola in hranitev gre sporedno in s... enako važni in potrebni. Denar ima čarovniško moč in kdor g... nima, zaostaja v materijalnem napredku.

Vsi znaki kažejo, da bode prihodnje leto dobro. Izkoristite to i... prihranite čimnajveč morete, ker čas hitro beži, z zadovoljstvom... se bodete spominjala časa ko ste pričeli. Hraniti je lahko, treb... je samo pričeti in potem to postane navada.

Začnite tudi Vi—začnite sedaj—pri največji slovanski banki ... Ameriki, katera že nad 45 let služi našim ljudem.

Največja slovanska banka v Ameriki

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA
ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA